

POSLOVNO-KOMERCIALNA ŠOLA CELJE
Poklicna in strokovna šola

PRIHAJAMO IN ODHAJAMO

Avtorici:

Nastja ZAJC, 3. c

Tjaša PODREKAR, 3. c

MENTORICA:

mag. Helena Mešnjak, prof. zgod. in soc.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2007

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujema za nasvete, pomoč in usmerjanje pri nastajanju raziskovalne naloge. mag. Heleni Mešnjak. Zahvaljujema se vsem tistim, ki so bili pripravljeni odgovarjati na anonimno anketo. Zahvaljujema se tudi profesorici Majdi Lesjak za lektoriranje in pomoč pri oblikovanju raziskovalne naloge.

Nastja Zajc in Tjaša Podrekar

KAZALO

KAZALO	3
SUMMARY	5
POVZETEK	6
NAMEN NALOGE	7
OPREDELITEV IN OPIS PROBLEMA	7
METODE RAZISKOVANJA	8
PREDGOVOR	9
MIGRACIJE	9
DEJAVNIKI MIGRACIJE	12
NAJPOMEMBNEJŠE SKUPINE DEJAVNIKOV	13
NOTRANJE MIGRACIJE S Poudarkom na priSeljevanju v slovenijo	13
SLOVenci in preSeljevanje	14
TUJE PREbIVALSTVO V SLOVENIJI PO DRŽAVI DRŽAVLJANSTVA, 31. DECEMBER 2001	16
ZAPIRANJE EVROPE VPLIVA NA PRISELJEVANJE V SLOVENIJO	17
ORIS PRISELJEVANJA IZ BOSNE IN HERCEGOVINE V SLOVENIJO	21
VPLIV MIGRACIJ NA DRŽAVO PRISELITVE MIGRIRANJA	21
PODSKUPINE PRISELJENIH	21
SPREMEMBA STATUSA IN ŽIVLJENJA PRISELJENIH	22
KDO JE ČEFUR?	22
MATERNI JEZIK	24
ŽIVLJENJE ČEFURJEV	25
MISELNI VZORCI	25
ZAPOSLOVANJE TUJCEV V SLOVENIJI	25
ODNOSI V SLUŽBAH	26
NIZKA MOTIVIRANOST ZARADI IZOBRAZBE	26
ŠOLANJE	27
ŠOLANJE TUJIH ŠTUDENTOV NA SLOVENSkih UNIVERZAH	27
NARODNOST, IZOBRAZBA STARŠEV IN ŠOLANJE	27

NASILJE PRISELJENCEV	28
SPREJEM V DRUŽBI	28
TUJCI V SLOVENIJI.....	28
USTANOVE	29
PRAVICE	29
AZIL	29
PRAVICE PROSILCA ZA AZIL SO POVEZANE S POSTOPKOM.....	30
PRAVICE PROSILCEV ZA AZIL, VEZANE NA NJIHOVO BIVANJE V REPUBLIKI SLOVENIJI	30
PRAVICE BEGUNCEV IN EVROPSKA UNIJA	30
IZBRISANI	31
JEZIK INTIMNOSTI	31
ZAKAJ SMO PRIŠLI V SLOVENIJO?	32
ZAKLJUČEK	36
LITERATURA IN VIRI.....	38
INTERNETNI VIRI.....	39
IMFORMATORJI	40

SUMMARY

Key words: migration, emigration, immigration, foreigners, čefurji, erased, asylum, rights, culture.

In our research project we have studied migrations of “čefurji”. Migrations are movements of individuals or groups in certain geographic area, which leads to permanent changes of place of living. Concept of migrations contains emigration (moving to foreign country) as well as immigration (moving from foreign country), and at the same time includes changes in environmental and social area. Alterations of place of living challenge some important social changes: changes in social relations, mutual systems, social groups, institutions, norms, valuablenesses, cultures, identities.

We have tried to include all of these particularities in our report paper.

POVZETEK

V raziskovalni nalogi sva proučevali migracije čefurjev. To je fizično gibanje posameznikov ali skupin v geografskem prostoru, ki pripelje do relativno trajne spremembe kraja bivanja. Pojem migracije vsebuje tako emigracijo (izseljevanje v tujino) kot imigracijo (priseljevanje iz tujine) in hkrati zajema spreminjanje prostorskega in socialnega okolja. Spremembe kraja bivanja izzovejo pomembne družbene spremembe: spremembe družbenih odnosov, medsebojnih sistemov, družbenih skupin, institucij, norm, vrednot, kulture, identitete.

Ključne besede: migracije, emigracije, imigracije, tujci, čefurji, izbrisani, azil, pravice, kultura.

NAMEN NALOGE

Migracije so imele v svetu vedno izjemen pomen. Skozi vso zgodovino so se ljudje selili in menjali svoja delovna okolja in prebivališča. Migracijski tokovi so vseskozi potekali iz manj razvitih v razvitejše dele sveta. Imigranti, v nasprotju z domačini, so se pripravljene hitreje in bolje prilagajati spremembam na trgu dela. Velikokrat rešujejo marsikatero težavo trga.

Glavni problem se pojavi zaradi tega, ker imigracije posledično povzročijo tudi spremembe kulture in družbe. S tem, ko se imigranti preselijo v ciljno državo, s seboj prinesejo nove prvine jezikov, religij, navad in moralnih načel, kar velikokrat naleti na nesprejemanje in odklonilni odnos domačinov.

Sprašujeva se, ali ima kdo pravico zavrniti imigranta, ki želi vstopiti v njegovo državo, pa čeprav samo zaradi tega, ker želi zapustiti državo revščine, državo brez vsakršne prihodnosti, v kateri se je rodil.

OPREDELITEV IN OPIS PROBLEMA

Pojav migracije je stara zadeva. Najstarejše migracije zasledimo že v najstarejših obdobjih zgodovine, ko so posamezniki iskali nova področja za naseljevanje. Pristop v analizi vzrokov migracij, ki se je uveljavil pri nas, označimo za idealno-tipski. Vzroki so prikazani kot čiste kategorije, a jih v realnosti ne najdemo. V nasprotju z analizo vzrokov skozi njihovo tipologijo zagovarjamo stališče, da je pri posameznikih, ki so se izselili, na odločitev vplival splet različnih dejavnikov. Kot najpomembnejše morava omeniti, da je izselitev odvisna predvsem od posameznikovega doživljanja omenjenih vplivov, ki so delovali v njem v relaciji do njegovih potreb.

METODE RAZISKOVANJA

Pri pisanju naloge so uporabljene naslednje metode dela:

- Zgodovinska metoda, s katero sva na podlagi različne literature razjasnili posamezne pojave emigracij.
- Dialektična metoda nama je pomagala preučevati pojave, procese in odnose v družbi.
- Metoda analize in sinteze virov. Uporabili sva jo pri pisnih virih in informacijah, ki so jih pripovedovali informatorji.
- Metoda generalizacije in specializacije. Z njo sva posplošili posamezne podatke in jih primerjali.
- Metoda intervjuja nama je pomagala zbirati različne informacije.

PREDGOVOR

Migracije so imele v svetu vedno izjemen pomen. Skozi celotno zgodovino so se ljudje selili in menjali svoja delovna okolja in prebivališča. Migracijski tokovi so potekali iz manj razvitih v razvitejše dele sveta. Imigranti, v nasprotju z domačini, so se pripravljene hitreje in bolje prilagajati spremembam na trgu dela in tako s svojo fleksibilnostjo rešujejo marsikatero težavo omenjenega trga.

Glavni problem se pojavi, ker imigracije posledično povzročijo tudi spremembe v najosnovnejših elementih kulture in družbe. S tem, ko se imigranti preselijo v ciljno državo, s seboj prinesejo nove prvine jezikov, religij, navad in moralnih načel, kar velikokrat naleti na nesprejemanje in odklonilni odnos domačinov.

Vprašamo se lahko, ali ima kdo pravico zavrniti imigranta, ki želi vstopiti v njegovo državo, pa čeprav samo zaradi tega, ker želi zapustiti državo revščine, državo, ki je brez vsakršne prihodnosti in v kateri se je rodil.

Migracije niso nov pojav. Že od nekdaj ljudje migrirajo zaradi želje po izboljšanju svojih življenjskih pogojev. Migrirajo tudi iz strahu, da bodo v državi izvora soočeni z okoliščinami, ki bi lahko ogrozile njihove življenjske pogoje ali celo življenje samo. Takšno preseljevanje ljudi v druge države ni novost.

MIGRACIJE

Migracije so fizično gibanje posameznikov ali skupin v geografskem prostoru, ki povzroči trajno spremembo prebivališča, pri čemer je za mednarodne migracije značilno, da pride do prestopa državne meje. O slednjih migracijah običajno govorimo po preteku najmanj leta dni bivanja v tujini. Pojem migracij združuje tako imigracije kot emigracije. Emigracije predstavljajo gibanje ljudi iz njihove izvorne (emigrantske) družbe, odhajanje, izselitev ali beg v tujino. Posledica slednjih so imigracije, ki predstavljajo trajni prihod oziroma priselitev posameznika ali skupine migrantov¹. V primeru, da se migracijski tok preusmeri nazaj na izvorno državo in njeno družbo, imamo opravka z reemigracijo.

¹ Migrant je človek, ki živi v državi ali okolju, v katerem ni rojen.

S problemom migracij se srečujejo vse države, v glavnem potekajo emigracije iz nerazvitih držav v razvite. Države so izoblikovale ustrezno migracijsko politiko. Na tem področju se Evropska unija srečuje s še večjimi problemi, saj je v procesu oblikovanja in uvajanja skupne migracijske in azilske politike, pri čemer sodelujejo tudi države kandidatke.

Evropska unija je izredno zaželena kot ciljna država za imigrante, saj spada večina držav članic Evropske unije med najbolj razvite države sveta. Tudi življenjski standard prebivalstva je višji, kar ima velik vpliv na migracije. Evropska unija skuša vzpostaviti skupno politiko na tem področju, to pa bodo morale prevzeti tudi vse države kandidatke.

In kakšno je danes stanje v državah, ki imajo dolgo zgodovino? Državljeni v takšnih državah živijo že stoletja, skupaj s priseljenci ali tujci. Ti morda samo prehodno obdobje živijo skupaj z njimi, v eni državi v večjem številu, spet v drugi državi kot majhna skupina prebivalcev. Tudi skupno življenje s tujci je prišlo v zavest državljanov. Skupnost državljanov posamezne države v večini evropskih držav ni sestavljena izključno iz pripadnikov naslovne nacije, se pravi Slovencev v Sloveniji. V večini držav naše celine so tudi pripadniki drugih narodov, kultur in jezikov in te pojmujejo kot nacionalne, kulturne, jezikovne ali verske manjšine. Če se je med njimi izoblikoval občutek, da jih kultura in jezik povezujeta, označujemo take skupine v nekem jezikovnem prostoru kot narodne skupnosti ali narodne manjšine. Te živijo v državi tradicionalno skupaj z večinskim prebivalstvom. Povezuje jih veliko stvari, saj živijo tudi s kulturo in jezikom večinskega prebivalstva. Oblikoval jih je skupni zgodovinski razvoj in so integrirani v družbo večinskega prebivalstva. Nacionalno mešani zakoni, še dodatno povezujejo oziroma še dodatno krepijo vezi, saj otroke iz mešanih zakonov pravzaprav oblikujeta dve kulturi. Pogosto se dogaja, da imajo pripadniki večinskega naroda nekakšne težave s sprejemanjem dejstva, da ljudje v njihovem okolju negujejo lastni jezik in lastno kulturo. Ohranjati želijo svojo zgodovinsko dediščino, svojo posebno identiteto, ki so jo dobili s tradicijo lastne družine in iz zgodovine lastnega naroda. Ohraniti in gojiti hočejo svojo osnovno kulturo tudi v prihodnje. Včasih se v tej zvezi govori o problematiki manjšin ali manjšinski problematiki. Kakšne težke in uničujoče posledice ima lahko takšna drža, danes žal še vedno vsak dan doživljamo v delih nekdanje Jugoslavije z žrtvami različnih nacionalnosti.

Varstvo narodnih manjšin kot del varovanja človekovih pravic je tako naloga prihodnosti za miroljubno Evropo. Varovanje manjšin ni samo pravno varstvo oziroma pravna pomoč, temveč predvsem pomoč za ohranjanje tradicionalne identitete, jezika in kulture, kar je pravzaprav prispevek k bogastvu vsake države.

Nekomu, ki gleda na težave od zunaj, se zdi ta tematika skrajno neproblematična. Zdi se mu normalna politična naloga v državah, ki so del svobodne in demokratične Evrope.

Iz Nemčije je izhajala rasistična in imperialistična politika nacionalsocialistov, ki je prinesla s seboj vojno in uničenje, genocid nad Židi, Sinti in Romi. Bila je imperialistična politika drugega totalitarnega sistema v našem stoletju, ki se sedaj bliža koncu. Ta politika je Evropi vtisnila pečat in pustila sledi. Žrtev so postali pripadniki drugih nacij, ki so se na kakršen koli način znašli sredi etničnih in političnih spopadov.

Evropa se je začela ponovno obnavljati, obenem je prišlo tudi do politične konfrontacije med demokratičnim zahodnim in totalitarnim sovjetskim sistemom. Sledila je železna zavesa, ki je Evropo presekala na pol.

Danes iščemo novo pot. Nemčije ne deli več železna zavesa, v Berlinu ni več berlinskega zidu. Slovenija spada k skupnosti demokratičnih držav in se navezuje na svoje srednjeevropske tradicije. Države iščejo skupno prihodnost v Evropski uniji.

Vsak posameznik mora sprejeti dejstvo, da tudi danes živijo v posameznih državah ljudje z drugačno kulturo in jezikom, kot ju imajo pripadniki večine. Priseljenci imajo pravico do iste neodtujljive človekove pravice razvijati svojo kulturo, negovati svoj jezik, brez diskriminacije, v primerjavi z drugimi državljani, pri čemer jih morata podpirati država in družba.

Danes govorimo o varstvu narodnih manjšin in tradicionalnih narodnih skupnostih, torej o ljudeh, ki živijo kot domačini v državi z drugim jezikom. Za to varstvo so posebej pomembni štirje elementi:

Pravni predpisi. Pravna ureditev za zagotovitev enakosti pred zakonom in za zagotovitev prepovedi diskriminacije, to pomeni pravno enakost, družbeno enakost in enakost možnosti.

Varstvo za ohranitev jezika manjšine in ukrepi za pouk jezika manjšine in njegovo prosto uporabo v javnosti.

Svoboda manjšine. Manjšina ohranja lastno kulturo, vero in prevzeto tradicijo.
Učinkovita možnost za sodelovanje manjšine v družbi.

DEJAVNIKI MIGRACIJE

Ko govorimo o migracijah, je najbolj poznana ločitev na dejavnike potega (ang. pull) in dejavnike potiska (ang. push). Ti dejavniki vplivajo na migranta, da zapusti svoje domače okolje in se poskuša vključiti v drugo, tuje okolje. Med dejavnike potega uvrščamo ekonomsko prosperiteto, boljše zaposlitvene možnosti, povišanje dohodka, boljše izobraževalne možnosti, povezano družinsko in družbeno življenje, možnost poklicnega napredovanja in strokovnega povezovanja. Najpogostejši dejavniki potiska so ekonomska stagnacija, brezposelnost, nizek osebni dohodek, politični pregon, naravne katastrofe, politična ali katera koli druga diskriminacija, omejene možnosti za osebni in poklicni razvoj.

Veliko ljudi išče delo, dom ali pa samo varen življenjski prostor v krajih izven svoje domovine. V manj razvitih državah pomenijo emigracije enega izmed vidikov socialne krize. Prebivalstvo se masivno seli s podeželja v mesta, kjer pa so možnosti za delo nezadostne, življenjske razmere pa katastrofalne. Drugi se selijo v razvitejše države z namenom izboljšati svoj življenjski standard.

Migracije lahko zavzemajo veliko oblik: ljudje migrirajo kot delavci, specializirani delavci, begunci², lahko tudi kot družinski člani že priseljenih.

Pri migracijah gre le redko za enostavno odločitev posameznika, da se bo "pač" odselil v drugo državo. So dolgoročnejši proces, ki kasneje vpliva na vse prihodnje rodove.

Z migracijami so tesno povezani različni procesi prilagajanja priseljencev in rezidentov. Še posebej pomembno vlogo igrajo ti procesi takrat, ko se priseljenci razlikujejo po etnični, verski in rasni pripadnosti.

² Oseba, ki ji je priznana pravica do azila, po Zakonu o azilu.

NAJPOMEMBNEJŠE SKUPINE DEJAVNIKOV

- **Ekonomski dejavniki.** Položaj na trgu dela določajo brezposelnost, realne razlike v osebnih dohodkih, razlike v povpraševanju po delovni sili, zaposlitvenih možnostih, neenakomernem gospodarskem razvoju, delovnih razmerah in socialni varnosti, možnostih napredovanja in izboljšanju življenjskega standarda.
- **Demografski dejavniki.** Govorijo o številu prebivalcev, stopnji rasti prebivalstva, starostni strukturi prebivalstva, prenaseljenosti, rojevanju in umiranju.
- **Politični in vojaški dejavniki.** To so etični in politični konflikti, vojne, revolucije, prevrati, diskriminacije, politični pregoni, nedemokratičnost političnih sistemov in kršitev človekovih pravic.
- **Osební in družinski dejavniki.** Prestavljajo združitev družinskih članov, slab ekonomski položaj družine, bolezen v družini, občutek pripadnosti določeni tuji družbi.
- **Religiozni dejavniki.** Izražajo pripadnost določeni veri ali verski skupini.
- **Verižni dejavniki.** Predstavljajo tradicijo in mrežo tujcev med sorodniki in znanci.

NOTRANJE MIGRACIJE S Poudarkom na priSeljevanju v slovenijo

Povojne razmere, velik odstotek kmečkega prebivalstva ter nerazvita in uničena industrija so dovoljevale večje notranje migracijske premike šele nekaj let po končani vojni. Prvo takšno obdobje je bilo v letih od 1953 do 1961. Intenzivnost migracije posreduje podatek, da je v obdobju od leta 1948 do 1953 bivališče spremilo okoli 250 000 ljudi na leto, v obdobju od leta 1953 do 1961 pa okoli 500 000 ljudi. Leta 1961 je že vsak tretji prebivalec Jugoslavije živel izven svojega rojstnega kraja.

Zgodila sta se dva migracijska premika, prvi k mestnim centrom in drugi v tujino. To obdobje označujemo kot demografsko preobrazbo. Zanjó so značilne hitre in

daljnosežne spremembe v strukturi prebivalstva. Nekdanji kmetovalci so se tako zaposlili v nekmečkih dejavnostih.

Pomemben dejavnik družbene gibljivosti postane šolanje, ki mladim generacijam odpira nove perspektive. Zaradi preseljevanja kmečkega prebivalstva v urbana središča se pojavlja presežek delovne sile v mestih in narašča brezposelnost. Okrepijo se notranje emigracije na večjo razdaljo, kar poveča demografske razlike med republikami bivše Jugoslavije. Posplošeno lahko trdimo, da so nerazvite regije emigracijske, razvite regije pa delujejo kot imigracijski deli znotraj skupne države.

SLOVENCİ IN PRESELJEVANJE

Če bi sodili po razpravah o izbrisanih v Sloveniji, bi dobili vtis, da smo Slovenci nestrpni do tujcev, a temu še zdaleč ni tako. Okoli 2 odstotka prebivalcev prihaja od drugod. Med njimi jih je večina iz Evrope, vendar je vse več prebivalcev iz drugih kontinentov, iz Azije, Afrike in Amerike. Kljub temu da je potrebno za pridobitev različnih dovoljenj, od dovoljenja za bivanje do državljanstva, čakati precej dolgo in urejati cel kup dokumentov, se kar nekaj tujcev odloči ostati pri nas. Želijo si ustvariti družine, študirati in delati. Očitno tudi Slovenci strpno sprejemamo nove prebivalce in kljub znani slovenski nezaupljivosti postopoma sprejemamo prebivalce, ki prinašajo nove kulture k nam. Slovenci se nič kaj radi selimo. Med evropskimi narodi smo med tistimi, ki so najmanj nagnjeni k selitvam, saj se komaj 20 odstotkov prebivalcev odloči za selitev v drugi kraj v Sloveniji. Največkrat se za selitve odločijo prebivalci ob meji z Italijo in Avstrijo. Raziskave kažejo, da so pretežni del tujcev v Sloveniji ekonomski priseljenci in je njihov delež med aktivnim delovnim prebivalstvom 4,9 odstoten. Večina tujcev pri nas ima dovoljenje za začasno bivanje. Kar 91 odstotkov tujcev v Sloveniji je državljanov držav iz območja nekdanje Jugoslavije. Ti predstavljajo že blizu 2 odstotka prebivalcev. Le 3 odstotke vseh tujcev pri nas prihaja iz držav Evropske unije. Glede na neugodno strukturo prebivalstva v Sloveniji, ker večina že sodi med staro prebivalstvo, bi bil dotok svežih, mladih moči pravzaprav dobrodošel. Zmanjkuje nam mlade delovne sile, vendar ni pričakovati, da bi se kaj večjega zgodilo na tem področju. Vemo, da

stanje slovenskega gospodarstva ni rožnato in da je malo novih delovnih mest. Kljub temu da priseljevanja k nam ni veliko, je bilo potrebno poskrbeti za ustrezno zakonodajo. Do slovenskega državljanstva ni kar tako enostavno priti. Tujci že za legalen vstop v državo potrebujejo cel kup dokumentov, od veljavne potne listine do dovoljenja za vstop v Slovenijo (viza). Do vize ni vedno lahko priti, predvsem to velja za prebivalce tistih držav, ki omejujejo vstop našim državljanom. To področje ureja Zakon o tujcih, ki smo ga sprejeli leta 2000. Po tem zakonu je določena kvota za najvišje število delavcev v Sloveniji, ki znaša 5 odstotkov aktivnega prebivalstva v Sloveniji ali 41 000 ljudi. Zakon celovito pokriva dejavnosti vseh tujcev v Sloveniji, od umetnikov, športnikov, znanstvenikov, predstavnikov tujih podjetij in drugih. Tisti, ki se je odločil, da bo delal in bival v Sloveniji, potrebuje dovoljenje za prebivanje, ki se izdaja najprej za določen čas, kot dovoljenje za prvo bivanje. Kasneje se to dovoljenje izda za nedoločen čas za stalno bivanje. Dovoljenje za začasno bivanje izdajajo predvsem tistim, ki so dobili delo v Sloveniji, se izobražujejo pri nas ali so v Sloveniji ustvarili družino, ali če so v Sloveniji dobili azil.

Na splošno, vtisi tujcev, živečih v Sloveniji kažejo, da smo Slovenci do tujcev odprti in strpni, zato sta slabše sprejemanje in negodovanje izredno redka. Pravzaprav smo Slovenci bolj gostoljubni, kot se nam mogoče zdi. Glede na to, da lahko pričakujemo v prihodnje še več prebivalcev Evropske unije tudi pri nas, smo na to dobro pripravljeni, saj smo pravzaprav na tujce že navajeni. Tudi zakonodaja na tem področju bo manj restriktivna in bolj spodbudna za tokove v Evropske unije in iz nje k nam.

Pomisleki o tem, da počasi izgubljam svojo identiteto in slovenski jezik, so namenjeni predvsem vsem nam. Od nas samih je odvisno, koliko svoje identitete bomo zadržali, in glede na to, da se je precej oklepamo. Tako ni bojazni, da bi med evropskimi narodi kar izginili.

Po svetu živi 400 000 slovenskih rojakov, po nekaterih virih celo 500 000, torej vsak peti ali celo četrti Slovenec. Po drugih izračunih samo 350 000. Sicer pa v Sloveniji živijo: Slovenci 88 odstotkov, Hrvati 3 odstotke, Srbi 2 odstotka, Bošnjaki 1 odstotek, Jugoslovani 0,6 odstotka, Madžari 0,6 odstotka, ostali 5 odstotkov.

**TUJE PREBIVALSTVO V SLOVENIJI PO DRŽAVI
DRŽAVLJANSTVA, 31. DECEMBER 2001**

SKUPAJ	45 273
EVROPA	44 340
Avstrija	230
Bolgarija	57
Bosna in Hercegovina	22 836
Češka republika	79
Francija	91
Hrvaška	7 221
Italija	393
Jugoslavija	6911
Madžarska	64
Makedonija	4 323
Moldavija, Republika	86
Nemčija	408
Romunija	102
Ruska federacija	396
Slovaška	77
Ukrajina	653
Velika Britanija	86
Druge države	327
AFRIKA	48
AZIJA	478
Kitajska	314
Druge države	164
JUŽNA AMERIKA	58
SEVERNA IN SREDNJA AMERIKA	210
Združene države	165
Druge države	45
OCEANIJA	46
Neznana država državljanstva	93

ZAPIRANJE EVROPE VPLIVA NA PRISELJEVANJE V SLOVENIJO

V drugi polovici petdesetih let se je zaključilo obdobje, ko je bila Slovenija izrazito emigracijska država. Najbolj intenzivna imigracija iz nekdanjih jugoslovanskih republik se je začela v drugi polovici sedemdesetih let. V devetdesetih letih se srečujemo s staranjem prebivalstva oziroma upadanjem naravnega prirastka. Prevladanje imigracije nad emigracijo, imigracijska gibanja iz sosednjih območij in prevlada ekonomskih migrantov. Slovenija ima med državami pristopnicami k Evropski uniji najnižjo stopnjo mobilnosti. Ob vključitvi Slovenije v Evropsko unijo ni pričakovati večje emigracije iz Slovenije. Nova schengenska meja bo zagotovo povzročila spremembe v migracijskih tokovih. Politika upravljanja z migracijami pomeni, da se morajo vključevati v različne pojavne oblike migracijskih gibanj, kot so ekonomske in politične migracije, trajne in občasne migracije, prostovoljne in prisilne, dokumentirane in nedokumentirane. S. Castles podaja naslednjo tipologijo mednarodnih migrantov:

- začasni delovni migranti (gostujoči delavci),
- visoko izobraženi in poslovni migranti,
- neregularni migranti (nedokumentirani migranti),
- begunci,
- iskalci azila,
- družinski člani (princip ponovnega združevanja družin),
- povratniki (osebe, ki se v izvorno državo vrnejo po določenem obdobju življenja v drugi državi).

Doba migracij, v kateri se nahajamo, prinaša globalizacijo migracijskih gibanj in njihovo politizacijo. Migracijske politike so postale del visokih politik, ki vplivajo na notranjo politiko in nacionalno varnost. Trende in tipologijo migrantov mora Slovenija upoštevati pri oblikovanju celovite migracijske politike. Slednje zahteva večjo medsebojno usklajenost različnih akterjev migracijske politike.

Migranti se morajo vključevati v novo družbo, se izobraževati na področjih človekovih pravic, migracij in medkulturnega učenja, ki bo zajelo tako formalne, institucionalizirane in tudi neformalne oblike izobraževanja.

Imigranti predstavljajo posameznike in posameznice ter skupine, ki so ekonomsko, socialno, politično in kulturno marginalizirani. Svoje kulturne identitete ohranjajo in razvijajo v prostoru zasebnega, komunikacija s socialnim okoljem je šibka ali je ni. Izobraževalno delo na področju človekovih pravic, migracij in medkulturnega učenja je sestavni del promoviranja medkulturne komunikacije. O tem, kdo je pripadnik neke obstoječe narodne manjšine, ne more odločati država. Obstajajo objektivni znaki, vendar je pomemben tudi občutek lastne identitete, na podlagi katerega postane posameznik pripadnik manjšine oziroma je pripadnik manjšine ali pa se ima za pripadnika večine. Osebe, ki pripadajo narodni manjšini, lahko izvajajo in uživajo svoje pravice po okvirni konvenciji posamezno ali skupaj z drugimi, kakor pravi drugi odstavek 3. člena te konvencije. Skupno izvajanje oziroma uresničevanje manjšinskih pravic je torej nekaj, kar mora država sprejeti. Posebno pomembna je prepoved diskriminacije, ki jo najdemo v prvem odstavku 4. člena okvirne konvencije. Ta se glasi takole: »Pogodbenice se obvezujejo zagotoviti pripadnikom narodnih manjšin pravico do enakosti pred zakonom in enakega pravnega varstva. V tem pogledu je prepovedana vsaka diskriminacija, ki temelji na pripadnosti narodni manjšini.« Pripadniki narodnih manjšin torej pravno ne smejo biti na nobenem področju na slabšem od pripadnikov večinskega naroda. To prepoved diskriminacije dopolnjuje tretji odstavek 12. člena, ki določa, da morajo imeti vsi enake možnosti v izobraževalnem sistemu. Ta odstavek se glasi: »Pogodbenice se obvezujejo za pripadnike narodnih manjšin pospeševati enake možnosti za dostop do izobraževanja na vseh ravneh.«

K kompleksu prepovedi diskriminacije spada tudi določba v 6. členu okvirne konvencije, ki zahteva podporo duha strpnosti in medkulturnega dialoga. Predstavlja tudi obveznost države, da mora sprejemati ukrepe o varstvu oseb, ki so lahko ogrožene zaradi diskriminacije ali izpostavljene sovražnim in nasilnim dejanjem. Varstvo pripadnikov narodnih manjšin pred asimilacijo proti njihovi lastni volji je vsebovano v drugem odstavku 5. člena. Ta prepoveduje asimilacijsko politiko države in nadvse poudarja pomen in okvire državne integracijske politike tako za pripadnike narodnih manjšin kot za družbo v celoti.

Ustrezne določbe, ki so posebej pomembne za narodne manjšine in njihove človekove pravice, kot so recimo svoboda združevanja, svoboda ustanavljanja organizacij, svoboda izražanja, svoboda vere in prepričanja, vsebujeta 7. in 8. člen okvirne konvencije. Toda okvirna konvencija svoje obveznosti za varstvo pred diskriminacijo ne omejuje samo na pravico do enakosti pred zakonom in na enako varstvo s strani zakona, temveč vsebuje v drugem odstavku 4. člena tudi obveznost pogodbenic, ... sprejeti, če je to potrebno, na vseh področjih gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega življenja ustrezne ukrepe za pospeševanje polne in učinkovite enakosti med pripadniki narodne manjšine in pripadniki večinskega naroda.

Posebej pomemben je prvi odstavek 10. člena, ki priznava vsakemu pripadniku narodne manjšine pravico, da zasebno in javno uporablja jezik manjšine v ustni in pisni obliki. Svoboda zasebne uporabe jezika je pravzaprav sestavni del vsake demokratične ustave. Biti bi morala samoumevna v vseh državah, ki se štejejo za del Evrope.

Uporabo jezika manjšine v upravi ureja drugi odstavek 10. člena okvirne konvencije. V Evropi imamo številne primere, kako je mogoče uporabljati jezik manjšine v stikih med pripadniki manjšine in upravnimi organi. Pravzaprav bi zagotavljanje pravic in svoboščin, ki so navedene v evropski konvenciji o človekovih pravicah, ne smelo predstavljati prevelike težave v nobeni svobodni demokratični evropski državi. Vse te pravice so del sodobnega svobodnega ustavnega prava. Težave lahko nastopijo tam, kjer je potrebno uresničevati takšne obveznosti okvirnega sporazuma, ki vsebujejo razvijanje potrebne infrastrukture za ohranjanje identitete teh skupin in seveda vključujejo tudi primerno finančno državno podporo, kar je predpogoj za to.

Z zapiranjem zahodnoevropskega tržišča delovne sile se poveča notranje priseljevanje v Slovenijo, ki kot bolj razviti del skupne države nadomesti zaprta tržišča delovne sile. Po prvem valu priseljevanja v Slovenijo se začne močnejši drugi val priseljevanja. Pred letom 1974 so bile imigracije v Slovenijo tipičen primer privlačevanja. Priseljevanje je povzročilo pomanjkanje delovne sile v Sloveniji, saj je v tem obdobju veliko Slovencev emigriralo v tujino, pa tudi

gospodarska rast je bila precejšnja³. Za drugo obdobje priseljevanja v Slovenijo je značilno, da so se trgi delovne sile v zahodnoevropskih deželah zapirali, kar je pomenilo pritisk delovne sile iz nekaterih predelov skupne države v Slovenijo kot v tisti del skupne države, kjer je bilo delo relativno najlažje najti. Priseljevanje v obeh obdobjih je sodilo med notranje migracijske tokove.

³ Gre za tako imenovano migracijsko teorijo o dejavnih odbijanja in privlačenja. Teorija skuša opredeliti in tudi razložiti razloge, smeri in obsege migracijskih gibanj preko delovanja dejavnikov, ki posameznike privlačijo ali odvrčajo od preseljevanja.

ORIS PRISELJEVANJA IZ BOSNE IN HERCEGOVINE V SLOVENIJO

Bosno in Hercegovino (BiH) lahko označimo kot eno nosilnih republik izseljevanja v Jugoslaviji. Od vseh bivših jugoslovanskih republik je bila najbolj izpostavljena notranjim in zunanjim premikom prebivalstva. Iz popisa prebivalstva iz leta 1981 ugotovimo, da predstavlja emigracije iz BiH 22 odstotkov celotne emigracije iz bivše Jugoslavije. Kar v 24 občinah te republike je bilo več kot 20 odstotkov takšnih gospodinjstev, v katerih je bil na delu v tujini vsaj en družinski član. Bosna je v letih od 1971 do 1981 izgubila dve tretjini svojega naravnega prirastka. Velja, da je to področje v teh letih izgubilo več prebivalstva, kot ga je pridobilo z naravnim prirastkom. To velja predvsem za jugozahodne in severozahodne predele Bosne. To so bile takrat najmanj razvite občine v BiH.

Glavni razlog odseljevanja je bil presežek delovne sile, ki ga republika ni zmogla vsrkati. V BiH so se kazale oblike nezaposlenosti, ki so tipične za področja v procesu premika iz primarnih v sekundarne dejavnosti.

VPLIV MIGRACIJ NA DRŽAVO PRISELITVE MIGRIRANJA

PODSKUPINE PRISELJENIH

Na prelomu tisočletja smo lahko v Sloveniji ločili naslednje večje podskupine priseljenih:

- priseljeni iz drugih republik, s pridobljenim slovenskim državljanstvom,
- priseljeni iz drugih republik s statusom tujca,
- okoli 30.000 in več oseb, ki ilegalno bivajo v Sloveniji,
- dnevni pritok tranzitnih migrantov, ki skušajo preko Slovenije priti v zahodno Evropo.

SPREMEMBA STATUSA IN ŽIVLJENJA PRISELJENIH

Spremembe, predvsem razpad skupne države, so priseljenim, ki so bivali in delali v Sloveniji, prinesle mnoge preobrate. Slovenija je z osamosvojitvijo dobila možnost vodenja samostojne migracijske politike. To je od priseljenih zahtevalo, da se odločijo, ali bodo obdržali državljanstvo republike, kjer so se rodili, ali se bodo potegovali za slovensko državljanstvo.

Priseljeni, ki niso oddali vloge za pridobitev državljanstva, so po osamosvojitvi Slovenije pridobili status tujca.

Migracijski pritisk se je povečal, zato je bilo leta 2000 v procesu reševanja 13.500 novih vlog za pridobitev državljanstva. Konec leta 1999 je bilo tujcev 42.500. Pri nas so se zaposlili v različnih obdobjih in predvsem na področjih, na katerih je Sloveniji primanjkovalo delovne sile.

Tujci v Sloveniji predstavljajo ob koncu dvajsetega stoletja 2 odstotka prebivalstva.

KDO JE ČEFUR?

O čefurjih je veliko povednega, največ na posameznih internetnih forumih. Kar precej informacij sva dobili iz mnenja slovenske javnosti o čefurjih. Všeč nama je bila stran: <http://www.joker.si/mn3njalnik/index.php?showtopic=42710>. Ta stran govori dobesedno:

»Bosanci

Bosanci ljubijo fuzbal in so vsi zagrizeni fuckin' muslimani. Vsi nosjo "mjesec i zvvezdo" okol vrat in so usi neki pomembni ker majo to okol vratu pa pomoje jih večina ne ve kaj da pomen in nosjo sam zato ker to nosjo drugi. In za protiutež jest zdj nosm okol vratu križ in ne iz razloga da sm en bedn vernik ampak le iz principa. Pa skos simulirajo kuko jih neki boli. "Boli me kićma" in "Boli me leđa" sta njihova najpogostejša odgovora pri zdravniku. Ko oni lepo sedijo doma na bolniški pa pošteni Slovenci delamo na šihtu da nafutramo njihove bolne riti. Ali pa izgradnja džamije. IDIOTIZEM! Če to postavjo se grem raztrelit pa tut če crknem sam da te svinjarije ne bo po Sloveniji. Me prav zanima kako bi bilo če bi katoliki postavl Cerkev v Sarajevu. Halo?!? Pri nas je veliko dnevov ko

bosanci navijajo svoj cigu migu in jih moramo poslušat. Če bi v Bosni navil Avsenike ali pa Slake je to neizogibna smrt.

Cigani

Sicer ne vem če spadajo med čefurje toda avtohtoni prebivalci Slovenije sigurno niso in ne bojo. Poglejmo Belo Krajino in Dolenjsko. Strelajo in napadajo Slovence toda nič jim ne moremo (ali pa vlada noče). Zame so to izmečki človeške družbe ki jih kot Bosance moramo Slovenci preživljati zraven imajo pa bajto da glava boli notri pa Sony TV-ji in usnjeni kavči. Njihovi otroci tepejo in nadlegujejo slovenske otroke kar se mi sploh ne zdi prav da zatirajo slovenski podmladek.

Ostali čefurji.

No tukaj bom pa opisov vse ostalo. Srbi, Makedonci, ... Bom opisal konkreten primer. Bil je drugi ali tretji dan gimnazije an in večina sošolcev in sošolk smo se zbrali v bližnjem kafiču z namenom da se spoznamo. In sošolka južnjakinja (od zdaj naprej jo omenim z imenom A da ne bo kakšnih težav z nadlegovanjem) začne razlagat: »Veste jest sploh ne znam rečt L, jest rečem L.« (2X je rekla isto poudarek je pa na dolgem L-ju. A ko nas je prfoksa za geografijo spraševala in je bla oseba A posrana od strahu je L izgovorila tko lepo kukr vsak drug Slovec. Pa enkrat sem stal med vrati in pride oseba A in reče:«Dj ti Slovenac umakn se mi!" In jaz ji odvrnem: »Prokleta če ti kaj ni prav se pober nazaj u ... pa tm zganj hudiča!«

Smo Slovenci nestrpni? To je eno izmed pogostih vprašanj, ki si jih zastavljamo. Odgovori so ponavadi nikalni, včasih delno pritrdilni. Zakaj? Kako odgovoriti na vprašanje, ki je tako splošno in hkrati vnaprej opredeljuje splošen bodisi pritrdilen ali nikalen odgovor. Očitno je, da je nestrpnost nekaterih do državljanov in državljanek Slovenije muslimanske veroizpovedi še vedno pereč problem. Po načelu, kdor ni bil z nami, ker ni zaprosil za slovensko državljanstvo, je proti nam, so poteptali institucijo statusa tujca s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji. Smo Slovenci nestrpni ali ne? Tega vprašanja ne narekuje kakšna posebna občutljivost za problematiko. Čefurstvo ni samo slovenski, ampak je eden največjih svetovnih problemov ljudi in njihove prave identifikacije. Ljudje, ki se poglobljamo vase, se v svojem razvoju vedno manj poosebljamo z nacijo, kateri pripadamo, in vedno bolj s tem, da vsi prihajamo iz istega izvora in se vanj po smrti tudi vračamo.

Beseda čefur⁴ se ne nanaša samo na drugo narodnost ali status priseljence, ampak tudi na vedenjske ali osebnostne značilnosti. Čefur je torej pripadnik druge narodnosti v Sloveniji, ki ima specifičen imidž ali argo. Nagnjen je k nasilnemu vedenju. Ljudem teži, giblje se v družbi sebi enakih in misli, da je nekaj več. Z drugimi besedami povedano, gre za specifičen subkulturni slog. Čefurske skupine so identitetno pomembne, saj nudijo svojim članom močno identifikacijo in mitologijo. Slovensko okolje velikokrat z izrazom čefur označuje vse Neslovence in jim s tem oži identitetno izbiro.

MATERNI JEZIK

Materni jezik je jezik, ki se ga je oseba naučila v zgodnjem otroštvu v krogu družine oziroma v kraju, kjer je živela in se v njem najlažje izraža. Če se je oseba v zgodnjem otroštvu naučila več jezikov, je to jezik, za katerega oseba meni, da je njen materni jezik.

Vsaka popisana oseba se lahko svobodno odloči o tem, kateri bo njen materni jezik. Zato so na uradu za popis Slovencev klasifikacijo, s katero so že poprej popisovali ljudi, dopolnili z novimi možnimi odgovori. Dodali so črnogorski, bosanski in bošnjaški jezik. Podatke zadnjih dveh prikazujejo združeno kot bosanski jezik. Obdržali so tudi srbsko-hrvaški jezik, ker je med odgovori še vedno številčen. Z nastankom samostojnih držav na ozemlju Jugoslavije so se spremenila tudi imena jezikov. Tako je na Hrvaškem v rabi hrvaški jezik, v Zvezni republiki Jugoslaviji srbski jezik, v Bosni in Hercegovini bosanski, hrvaški in srbski jezik. V Črni gori je uradni jezik srbščina ijekavskega tipa, čeprav se v praksi uporablja tudi ime črnogorski jezik.

⁴ Pogovorno ime za osebo, ki se je priselila iz južnih krajev.

ŽIVLJENJE ČEFURJEV

MISELNI VZORCI

Tisto, kar oblikuje človeka v to, kar v samem bistvu je, je predvsem njegovo srce ali duša. Naslednje, kar ga oblikuje, je vpliv vzgoje staršev, šole in okolja.

Medtem ko se imajo starši za Bosance, se njihovi otroci, ki so odrasli v Sloveniji bolj počutijo kot Slovenci, kar je povsem razumljivo. Imajo drugačne prijatelje, drugačen jezik, drugačno šolo in drugačno okolje.

Torej je vzgoja okolja tisto, kar v največji meri oblikuje človeka in mu daje in potrjuje njegovo takšno ali drugačno identiteto.

Otroci ali vnuki priseljencev, rojeni v Sloveniji, imajo klub temu v vzgoji elemente kulture njihovih staršev. Tudi tisti, ki se opredelijo za Slovence, pa v nekaterih pogledih, po merilih marsikoga, to vendarle niso. Ti otroci so torej razpeti med dve kulturi. Prva jim služi kot vez s starši, medtem ko je druga vez pomembna za druženje izven družine.

Posledica tega je, da so se mladi začeli spraševati: »Kdo sem?« Izguba sorodnikov, sovraštvo do nasprotnikov in solidarnost s svojimi, ponekod tudi zmedenost glede tega, kdo sploh so naši, so pomembne teme, na podlagi katerih lahko poskušamo razumeti zmedene občutke pripadnosti ter narodnostna čustva pri teh mladih in njihovih družinah.

ZAPOSLOVANJE TUJCEV V SLOVENIJI

Podatki kažejo na povečanje zaposlovanja v zadnjih letih. Razlogi so pomanjkanje delovne sile v gradbeništvu in kmetijstvu. Tujci so pripravljeni delati v težjih delovnih razmerah. Združevanje družin je tudi vzrok za povečano iskanje dela priseljenih oseb.

Zaposlovanje delavcev iz Slovenije v tujino je popolnoma presahnilo. Trgi delovne sile so se zaprli, Slovenijo sta prizadeli strukturna neenakovrednost njenega gospodarstva in izguba prejšnjega gospodarskega trga skupne države. Vse to je povzročilo povečevanje nezaposlenosti, tudi med priseljenimi osebami.

ODNOSI V SLUŽBAH

Iskanje dela je bil tisti dejavnik, zaradi katerega se je večina naših sogovornikov preselila v Slovenijo. Zaradi nizke izobrazbe so se lahko zaposlili kot delavec v proizvodnji, jeklar, čistilka ali delavec v gostinstvu. Kot razlog za nižje položaje na delovnih mestih navajajo svoje nezadostno izobraževanje v mladosti.

Odnose na delovnih mestih z najmanj negativnimi izkušnjami so imeli tisti, ki so se poskušali čim prej prilagoditi zahtevam nove družbe (norme, jezik, vrednote). Ti so se večinoma kmalu začeli družiti s slovenskimi sodelavci. Več negativnih izkušenj z nadrejenimi in sodelavci so imeli tisti, ki so odkrito in poudarjeno kazali pripadnost svoji matični domovini in kulturnemu izročilu.

Povod za slabe odnose na delovnem mestu je bilo ponavadi neznanje slovenskega jezika in negativna nastrojenost Slovencev do njih.

NIZKA MOTIVIRANOST ZARADI IZOBRAZBE

Želje njihovih staršev so, da šolanje čim prej prekinejo in pomagajo doma. Tako že zelo zgodaj postanejo poceni delovna sila in svoje dneve preživljajo doma. Večina konča samo osnovno šolo. Običajno ne nadaljuje izobraževanja v srednji šoli. Razlog je predvsem finančna nezmožnost njihovih staršev in nezadostna motivacija. Takrat v tistem okolju izobrazba še ni bila tako velika vrednota.

ŠOLANJE

ŠOLANJE TUJIH ŠTUDENTOV NA SLOVENSKIH UNIVERZAH

V letu 1997 je bilo na slovenske univerze vpisanih 522 tujih študentov, od tega jih je bilo 174 iz BiH, 193 iz Hrvaške, 32 iz Jugoslavije (Srbije in Črne gore) in 16 iz Makedonije. Sem seveda niso všteti otroci priseljenih oseb, ki so pridobili slovensko državljanstvo.

NARODNOST⁵, IZOBRAZBA STARŠEV IN ŠOLANJE

V slovenske šole je vključen največji delež Slovencev z obema slovenskima staršema, v povprečju manj mladostnikov z le enim slovenskim staršem in najmanj mladostnikov z obema neslovenskima staršema.

Izobrazba staršev je močno povezana z vključenostjo mladostnikov v šolske programe. Lahko rečemo, da imajo mladostniki obeh staršev Neslovencev, ki sta hkrati najmanj izobražena, 7,7 odstotkov možnosti, da bodo vpisani na gimnazijo. Otroci obeh staršev Slovencev, ki sta hkrati med najbolj izobraženimi, pa 72,3 odstotkov možnosti.

Šole se med seboj razlikujejo tudi po deležu mladostnikov različne narodnostne strukture. Gimnazijci se imajo v svojih oddelkih najboljše, ob tem pa se jim šola zdi najmanj pomembna in učiteljem najmanj zaupajo. Dijaki z manj zahtevnim programom doživljajo šolo kot bolj pomembno. Učiteljem bolj zaupajo, vendar se v svojih oddelkih počutijo izrazito slabše kot drugi. Osnovnošolci se v celoti počutijo v razredu slabše, šolo doživljajo kot manj pomembno. Učiteljem bolj zaupajo, kot je značilno za povprečje vseh mladostnikov.

⁵ Je pripadnost določenemu narodu in značilnosti njihovih kultur.

NASILJE PRISELJENCEV

Neslovenska mladina je pogosto spoznana za bolj nasilno in odklonsko, torej za tisto, ki pogosteje povzroča težave in izziva. Južnjaški karakter je bolj temperamentno in agresivno, nepremišljeno ter nepotrpežljivo vedenje. Za južne kulture naj bi bilo značilno posebno pojmovanje moškosti, razumevanje in razlaganje življenja, po meri tradicionalne moške družbene pozicije, s posebnim poudarkom na telesni moči in uveljavljanju le-te, kar imenujemo tudi mačizem⁶.

SPREJEM V DRUŽBI

TUJCI V SLOVENIJI

- Leta 1992 je kar 46,5 odstotkov vprašanih menilo, da slovensko varnost ogroža Hrvaška, 17,0 odstotkov pa jih je menilo, da varnost ogroža Srbija.
- Kar 49,2 odstotkov vprašanih je menilo, da lahko delavci iz drugih republik, torej migranti, ogrozijo varnost Slovenije.
- Istega leta je v raziskavi le 1,5 odstotkov vprašanih menilo, da so odnosi med pripadniki različnih narodov, ki žive v Sloveniji, zelo dobri. Da so odnosi dobri, je menilo 25,9 odstotkov. Da odnosi niso niti dobri niti slabi, je ocenilo kar 46,6 odstotkov vprašanih. Da so odnosi slabi, je menilo 13,4 odstotkov. 1,6 odstotkov vprašanih je menilo, da so odnosi zelo slabi in 10,8 odstotkov je bilo neodločenih.
- Slovenci tudi menijo, da bi morali v gospodarstvu in pri reševanju krize, ki je povezana z odpuščanjem delavcev, najprej odpustiti delavce iz drugih republik, šele nato Slovence.

⁶ Poseben poudarek na telesni moči in uveljavljanju moškega.

USTANOVE

Delo treh ustanov je namenjeno le priseljenim:

- Urad za begunce. Je vladna ustanova. Pod njenim okriljem delujejo centri za begunce. V njih je precejšen delež starejših oseb iz Bosne, ki se iz različnih osebnih in političnih razlogov ne morejo vrniti na svoje stare domove. V uradu izvajajo različne programe in obdaritve ob različnih praznikih. Ustanovili so klub starejših beguncem. Spodbujajo in delno financirajo tudi psiho-socialno pomoč beguncem. Dejavnosti urada so bile na višku v letih, ko je v Bosni divjala vojna.
- Slovenska filantropija – Center za psihosocialno pomoč beguncem. Je profesionalno-prostovoljna organizacija, ki se ukvarja s pomočjo beguncem, predvsem z dvema projektoma - z organiziranjem pomoči ostarelim in bolnim beguncem na domu in mobilnimi timi, ki svetujejo beguncem v zbirnih centrih.
- Humanitarno združenje građana Kotorska. Je samoiniciativno humanitarno društvo bosanskih beguncem in izseljencev, ki se ukvarja z vzajemno samopomočjo. Skrbi predvsem za denarno pomoč in vračanje beguncem v Bosno.

PRAVICE

AZIL

Tujci imajo pri nas pravico zaprositi za azil⁷. To je zaščita, ki se v Republiki Sloveniji nudi tujcem iz razlogov, določenih v Konvenciji o statusu beguncem in Protokolu o statusu beguncem ter iz humanitarnih razlogov.

⁷ Zaščita, zatočišče, ki ga da tuja država političnemu emigrantu.

PRAVICE PROSILCA ZA AZIL SO POVEZANE S POSTOPKOM

Pravica do izbire svojega pravnega svetovalca in svetovalca za begunce za pomoč med postopkom.

Pravica zahtevati, da pride begunec v stik s svetovalcem in predstavniki Visokega komisariata ZN za begunce.

Pravica do začasnega prebivanja v Republiki Sloveniji toliko časa, dokler postopek ni pravnomočno končan.

Spremljanje postopka in sodelovanje v postopku v jeziku, ki ga prosilec razume (zagotovitev sodelovanja tolmača, če oseba ne razume uradnega jezika postopka).

Predložitev dokumentov v postopku v svojem jeziku ali jeziku, ki ga razume. Pristojni organ mora poskrbeti za prevod tistih dokumentov, ki so pomembni za odločitve.

Mladostniki brez spremstva in poslovno nesposobne osebe imajo pravico do postavitve zakonitega zastopnika.

PRAVICE PROSILCEV ZA AZIL, VEZANE NA NJIHOVO BIVANJE V REPUBLIKI SLOVENIJI

Pravica do prebivanja v Republiki Sloveniji, dokler postopek ni pravnomočno končan (v azilskem domu ali drugih nastanitvenih centrih).

Pravica do osnovne oskrbe. Oseba mora opraviti higienski in zdravstveni pregled.

PRAVICE BEGUNCEV IN EVROPSKA UNIJA

Pravica do stalnega prebivanja.

Pravica do denarne pomoči.

Pravica do najnujnejših stanovanjskih prostorov.

Pravica do zdravstvenega zavarovanja in socialnega varstva.

Pravica do šolanja in izobraževanja.

Pravica do zaposlitve in vključevanje v druge oblike aktivne politike zaposlovanja.

Pravica do dostopa do sodišča in pravne pomoči.

Pravica do pomoči pri vključevanju v okolje.

IZBRISANI

To so ljudje, ki niso hoteli imeti slovenskega državljanstva, ko Slovenija še ni bila samostojna država. Po 2. svetovni vojni smo bili vsi enotni. Bili smo država iz šestih republik, Slovenije, Hrvaške, Črne gore, Srbije, Makedonije, Bosne in Hercegovine. Poveljeval jim je Tito.

Po Titovi smrti je prišlo na oblast veliko novih voditeljev, vendar nobeden ni ostal dlje časa. Zadnji na oblasti je bil Milošević. Leta 1990 nas je napadel z namenom, da bi pridobil čim večje območje, poimenovano Velika Srbija. Tiste, ki so držali z Miloševićem in so bili proti Slovencem, in so živeli v Sloveniji, imenujemo izbrisani, ker zavrnilo ponujeno slovensko državljanstvo. Ti niso pričakovali, da bi Slovenija postala samostojna država. Ko se je leta 1991 osamosvojila, so izbrisani hoteli dobiti slovensko državljanstvo, vendar jim ga nismo hoteli dati. Tistim ljudem, ki so službovali v jugoslovanski vojski in so bili državljani Slovenije in so se tu tudi rodil, Slovenija na začetku ni hotela dodeliti pokojnine, saj bi jo jim morala dati srbska oblast. Kasneje so jim vseeno dodelili pokojnino v Sloveniji. Veliko izbrisanih danes še vedno živi v Sloveniji.

JEZIK INTIMNOSTI

Tujec se mora prej ali slej odločiti za učenje slovenščine, če noče za vedno ostati le turist. Ni lahko. Slovenski jezik je srce slovenske narodne identitete, je glavni dejavnik, ki Slovence loči od katoliških sosedov na vseh straneh. Slovenci so zato svoj jezik v imenu državne varnosti naredili tujcem kar se da nenaučljiv. S ponosom so obdržali jezikovne poteze, ki so jih drugi Indoevropejci modro opustili vsaj pred tisočletjem. Trije spoli, šest sklonov in tri števila, se pravi $3 \times 6 \times 3 = 54$ možnih oblik samostalnikov, kar je tako rekoč

epidemiološko veliko pri le 2,1 milijona prebivalcev. Z enim sklonom več, ampak brez dvojine, je hrvaščina učencem nekoliko prijaznejša, $3 \times 7 \times 2 = 42$ (v praksi manj).

ZAKAJ SMO PRIŠLI V SLOVENIJO?

Zaradi vojne v BiH je domove zapustilo več kot pol milijona ljudi in begunci so zatočišče iskali po vsem svetu. Slovenija je v začetku devetdesetih let sprejela 70 000 bosanskih beguncev, medtem jih je 4 500 izpolnilo pogoje za pridobitev drugega tujskega statusa. V Sloveniji danes živi še 2 313 ljudi z začasnim zatočiščem. Začasni begunci imajo pravico do zdravstvenega varstva, brezplačnega izobraževanja, človekoljubne in pravne pomoči. Pravice do dela tako rekoč nimajo, saj je omejena na osem ur na teden! Letos je bil pripravljen predlog Zakona o začasni zaščiti, s katerim bi bosanskim začasnim beguncem podelili trajnejši status. Sprejet naj bi bil do konca leta.

»Čeprav smo bili rojeni v Sloveniji, se po kulturi obnašanja, oblačenja in mišljenja razlikujemo od svojih slovenskih vrstnikov. Ne glede na to, da izhajamo iz štirih različnih narodnosti in v Slovenijo prihajamo iz petih različnih držav, nas Slovenci imenujejo z eno besedo - čefurji. Nekateri Slovenci nas zmerjajo s čefurji, ker se naši starši niso rodili tu. Morali bi se roditi dostojni ljudje. Iz policajev smo naredili lovce na ljudi. Nekaterim Slovencem niso pustili, da živijo skupaj z družinami, ker niso pravega porekla. Otroke smo najprej vprašali po starših njihovih prijateljev«.

(<http://www2.arnes.si/~kspivk/conaBslo.htm>)

Za naju je vseeno, kdo se ima za Slovenca in ima slovensko državljanstvo. To velja še posebej za tiste, ki so rojeni v Sloveniji. Tisto, kar oblikuje človeka, sta predvsem njegovo srce in duša. Posameznika oblikuje tudi vzgoja, starši, šola in okolje. Poznava kar nekaj otrok bosanskih staršev, ki so bili rojeni v Sloveniji, a imajo vse sorodstvo v Bosni. Medtem ko se imajo starši za Bosance, se njihovi otroci, ki so odrasli v Sloveniji, bolj počutijo kot Slovenci, kar je povsem razumljivo. Imajo drugačne prijatelje, drugačen jezik, drugačna šola in drugačno okolje. Vzgoja okolja je tisto bistveno, kar v največji meri oblikuje človeka in mu daje in potrjuje njegovo takšno ali drugačno identiteto.

Čefurstvo in dečefurizacija ni samo slovenski, ampak je eden največjih svetovnih problemov ljudi in njihove prave identifikacije. Pomembno je, da se drug od drugega učimo in si s tem plemenitimo življenje. In kakšni so naši pravi simboli slovenstva? Je to knežji kamen ali lipicanci?

(Stojči Stojan Svet http://www.katedrala.si/artman/publish/article_118.shtml.)

Leta 1968 se je v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji nezaposlenost tako povečala, da je povzročila politične motnje. V letu 1967 je bilo zaposlenih en odstotek manj ljudi kot leta 1964. Iskalcev zaposlitve je bilo leta 1968 za 47 odstotkov več kakor leta prej. Zaradi povečane nezaposlenosti in večjega povpraševanja po delavcih v Nemčiji je prišlo do povečanega zaposlovanja v tujini. V tem letu je odšlo na začasno delo v tujino 14 210 delavcev. V tujino je odšlo od 18 000 do 20 000 delavcev. Pri emigrantih je bilo opazno povečano število industrijskih delavcev, upadlo pa je število kmetov. Največ delavcev je odšlo v tujino iz murskosoboškega področja, najmanj pa s koprškega, novomeškega in novogoriškega.

Leto 1969 je prineslo novosti pri zaposlovanju naših delavcev v tujini. Zaposlovanje je bilo usmerjeno k čim boljšemu organiziranju zaposlovanja delavcev v tujini in čim hitrejšemu sprejemu nekaterih meddržavnih sporazumov o urejevanju zaposlovanja delavcev v tujini. Leta 1969 so bili sprejeti akti oziroma sporazumi: Sporazum o ureditvi zaposlovanja jugoslovanskih delavcev v ZRN, Konvencija o socialni varnosti med ZRN in Jugoslavijo, Sporazum o denarnem nadomestilu za čas brezposelnosti med SFRJ in ZRN.

Vzroki za preseljevanje so bili želja po boljšem življenju, boljši zaposlitvi in življenje v krogu sorodnikov. Po vojni, po letu 1990, so bile življenjske razmere slabše, saj so prednost dajali delu doma, zato niso imeli možnosti za izobraževanje. Številni so se preselili zaradi želje po boljšem izobraževanju v Slovenijo.

Po vojni se jih je veliko preselilo in tako v Sloveniji živijo že od 20 do 25 let.

Stike z domačimi ohranjajo preko telefona in obiski med počitnicami. Nekateri so se preselili v Slovenijo zaradi tega, ker tukaj že živijo njihovi sorodniki in se tako bolj pogosto srečujejo in ohranjajo stike. Slovenski jezik jim ni povzročal večjih težav, saj je podoben njihovem jeziku. Hitro so se ga naučili s pomočjo svojih prijateljev, šole in okolja, v katerem živijo. V Sloveniji so si našli veliko novih prijateljev. Imajo pa tudi prijatelje, s katerimi so se poznali, še preden so

prišli v Slovenijo. Čeprav imajo občasne slabe izkušnje s Slovenci zaradi svoje pripadnosti, se jim življenje v Sloveniji zdi primerno in dobro. Za takšno življenje, kot ga imajo sedaj, so se morali močno potruditi, sedaj se jim to obrestuje.

Večina priseljencev pogreša svoje domače okolje, sorodnike in prijatelje iz otroštva, vendar jim ni žal, da so se preselili v Slovenijo.

Eden izmed anketirancev je navedel primer, ki se je zgodil njegovi materi. Ta je nekega dne prišla na delo v tovarno, v kateri je delala. Druga ženska, ki je delala zraven nje, ji je rekla: »Prekleti Bosanci, drugi vas hranijo!«. Njegova mati je delala, kakor vsi drugi in na pošten način služila denar za preživetje. Zaradi takšnih stvari jim mi otežujemo življenje v Sloveniji. Za takšno življenje, kot ga imajo sedaj, so se morali močno potruditi.

Ko sva jih vprašali, če pogrešajo svoj dom, so odgovorili, da ga. Pogrešajo predvsem svoje domače, rojstni kraj, svoje okolje in stike z ljudmi, ob katerih so njihovi očetje in matere odraščali. Vendar jim ni žal novega življenja, ki ga imajo med nami. Družijo se s prijatelji različnih veroizpovedi, z njimi nimajo težav in se dobro razumejo.

Njihovi starši so se običajno preselili v Slovenijo, v kraje, v katerih so že bivali njihovi prijatelji ali znanci. Prijatelji so jim omogočili lažje vključevanje v družbo, pomagali so jim pri iskanju stanovanja in delovnega mesta. Prav tako so jim pomagali pri učenju slovenskega jezika.

Njihovi otroci živijo v Sloveniji že od rojstva, zato težje primerjajo tukajšnje življenje z življenjem v Bosni. To lahko vidijo predvsem na starših, ki so prav tako srečni v Sloveniji, kot bi bili v Bosni. V Bosni bi bilo življenje težje. Težje bi našli ali ohranili službo v Bosni, če bi opravljali še delo na kmetiji. Starši bi imeli manj časa za otroke.

Nekateri navajajo, da se je bilo težko naučiti slovenski jezik in da ga sedaj že obvladajo. Naučili so se ga s pomočjo družjenja s Slovenci.

Vsi starejši, ki sva jih imeli možnost anketirati, so si ustvarili družine v Sloveniji. Uredili so si stanovanje in zaposlitev. Moški priseljenci so si s seboj pripeljali prijateljice in se z njimi poročili, nekateri pa so jih našli pri nas. V večini primerov so našli dekleta iz svoje republike. Redki so mešani zakoni.

V Sloveniji živijo bolje kot bi v Bosni. Poudarjajo, da se srečujejo tudi z zaničevanjem in zmerjanjem posameznikov. Kljub temu se ne ozirajo na opazke. Tukaj se dobro počutijo in jim ni žal, da so prišli sem. Mislijo, da imajo

enake pravice in možnosti kot ostali državljani Slovenije. Res pa je, da že priimek pove veliko o izvoru prebivalca.

Nihče ne navaja, da se je izobraževal v tečajih slovenskega jezika.

Poudarjajo, da je v Sloveniji življenje drugačno. Tu je manj revščine, plače so boljše in večje so možnosti šolanja. Poudarjajo, da so ljudje v Bosni, čeprav se srečujejo z revščino, vseeno srečni in cenijo tisto, kar imajo. Močno se trudijo, da bi iz življenja naredili kar se da največ.

Kot zanimivost bi poudarili, da nihče izmed anketiranih, ki so nama v obliki eseja odgovorili na nekaj vprašanj, ni sam zapisal spominov. Pisali so jih njihovi otroci. Starši so se izgovarjali na nepismenost. Preprosto niso želeli pisati v slovenskem jeziku. Pravijo, da je lažje govoriti kot pisati. Informatorji so mladi, spomini pa so last njihovih staršev.

ZAKLJUČEK

V Slovenijo so se preselili zaradi želje po boljšem življenju in boljši zaposlitvi. Preselili so se tudi zaradi znancev, prijateljev in sorodnikov, živečih v Sloveniji. Poznava precej otrok bosanskih staršev, ki so bili rojeni v Sloveniji, vse sorodstvo pa imajo v Bosni. Medtem ko se imajo starši za Bosance, se njihovi otroci, ki so odrasli v Sloveniji bolj počutijo kot Slovenci, kar je povsem razumljivo. Tukaj imajo druge prijatelje, drugačen jezik, drugačno šolo in drugačno okolje. Vzgoja okolja je tisto, kar v največji meri oblikuje človeka in mu daje in potrjuje njegovo takšno ali drugačno identiteto.

Ljudje, ki se poglobljamo vase, se v svojem razvoju vedno manj poosebljamo z nacijo, kateri pripadamo. Vemo, da vsi prihajamo iz enega in istega izvora in se vanj po smrti tudi vračamo.

Zavedamo se, da smo tu samo zato, da se drug od drugega učimo in si s tem plemenitimo življenje. In kakšni so pravi simboli slovenstva? Je to knežji kamen ali lipicanci? To so znamenja, ki imajo s teboj in menoj neko povezavo in v katero lahko usmeriva svoja pozitivna čustva.

Jest sem Čefur

Ti si Čefur

on je Čefur

mi smo Čefur

vsii smo Čefur

Čefurji raus

Čefur, Čefur, kdo je Čefur

lej ga Čefur, t'm je Čefur

Čefur, Čefur, kdo je Čefur

ej, kva me boli kurac, jest sem Čefur.

Ali smo Slovenci nestrpni? To je eno izmed pogostih vprašanj, ki jih zastavljajo novinarke in novinarji. Odgovor je ponavadi nikalen, včasih delno pritrdilen. Zakaj? Kako odgovoriti na vprašanje, ki je tako splošno in hkrati vnaprej določa splošen pritrdilni ali nikalni odgovor. Sploh lahko odgovorimo na takšno vprašanje? Nekatere zgodbe so postale dokument tistega obdobja, spet druge so izpostavljene prvič. Takšne teme so tesno povezane z vprašanjem nestrpnosti. Očitno je, da je nestrpnost nekaterih do državljanov in državljanek Slovenije muslimanske veroizpovedi še vedno pereč problem. Muslimani so še vedno prisiljeni opravljati verske obrede v športnih objektih, ker nimajo niti džamije ali mošeje. Nekateri državljani bodo sodržavljanom spet poskušali odreči tisto, k čemur nas zavezuje ustava. V primeru izbrisanih je bila ta sodba še daljnosežnejša: nekateri državljani so poskušali poteptati institucijo ustavnega sodišča in sami prevzeti to vlogo. Po načelu, kdor ni bil z nami, ker ni zaprosil za slovensko državljanstvo, je proti nam. Poteptali so institucijo statusa tujca s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji. S tem so nekaterim prebivalcem, ki tu živijo in so živeli, delali, si ustvarili družino, poskusili odreči možnost dostojnega življenja in delovanja v Sloveniji. Pri tem ni pomembno, ali gre pravnoformalno gledano za državljane neke druge države brez ambicij, da zaprosijo za državljanstvo Republike Slovenije, ali za bodoče sodržavljanke. S soncem obsijan raj pod Alpami je takšen vendarle samo za nekatere. Večina priseljencev vseeno pogreša svoje domače okolje, sorodnike in prijatelje iz otroštva, vendar jim ni žal, da so se preselili v Slovenijo kljub težavam.

LITERATURA IN VIRI

1. ČEFURJI so bili rojeni tu: življenje mladih priseljencev druge generacije v Ljubljani. 2002. Ljubljana: Pedagoška fakulteta:Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
2. GORANOVI, Sanja. 2002. Analiza gospodarske situacije v zadnjem desetletju (1991-2001) Jugoslavije: diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
3. KOBOLT, Alenka. 2002. Zdej smo od tu - a smo še čefurji?. Ljubljana
4. KROFIČ, Aleksandra. 2000. Mednarodne migracije v svetovnem gospodarstvu s poudarkom EU. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
5. PETERNEL, Miroslav. 2003. Zunanje migracije Slovenije in Slovenci v izseljenstvu: magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
6. RAKOČEVIČ, Slobodan in Slavko DEBELAK. 1999. Predpisi o tujcih in azilu. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
7. ŠTUMBER, Tanja. 2004. Migracijski tokovi – Izziv Evrope: diplomsko delo. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
8. TUJCI in begunci: kako se uspešno integrirati?: žepni priročnik. 2004. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.

INTERNETNI VIRI

1. [Citirano: 18. 10. 2006; 18:28]
<http://www.mariborcan.com/html/m100/M100-migracije.htm>
2. [Citirano: 18. 10. 2006; 16:54]
http://www.mirovni-institut.si/slo_html/projekti/slomodel.pdf
3. [Citirano: 22. 10. 2006; 17:34]
<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/Zgodovina/Zavodzazaposlovanje.htm>
4. [Citirano: 18. 11. 2006; 18:12]
<http://www.pravna.net/zapiski/4.%20letnik/Mednarodno%20delovno%20pravo/zapiski/MDP1%20-%20zapiski%20-%204.doc>
5. [Citirano: 10. 12. 2006; 11:16]
http://www.drustvo-svs.si/2004/vseslovensko_srecanje.html
6. [Citirano: 13. 01. 2007; 18:30]
<http://www.zdruzenje-sim.si/default2.asp?cnt=2&menuID=1577>
7. [Citirano: 28. 01. 2007; 14:38]
<http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/si.html>
8. [Citirano: 12. 2. 2006; 15:46]
<http://www2.arnes.si/~kspivk/conaBslo.htm>
9. [Citirano: 15. 2. 2006; 15:30]
http://www.katedrala.si/artman/publish/article_118.shtml

IMFORMATORJI

Dijaki Poslovno-komercialne šole Celje:

1. Marko Drljača 1988
2. Minela Prošić1989
3. Andreja Močič 1989
4. Tamara Želimorski 1989
5. Nataša Okolić 1988
6. Aldina Tursić1989
7. Mladen Prodanović 1961
8. Suzana Suknović 1989
9. Dejan Davidović1989
10. Jasmin Dautbigović 1989